

Lausunto
VATT/24/07.01/2017
16.2.2017

Eduskunta
stv@eduskunta.fi

Lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle: KAA 4/2016 Työeläkeindeksin palauttaminen takaisin palkkatasoindeksiksi

Lausunnossa käsitellään eläkeläisten tuloköyhyyden yleisyyttä ja kehitystä vuosina 1995–2014. Lisäksi tarkastellaan eläkeläisten tulorakennetta eri tulotasoilla. Tuloköyhyyttä mitataan pienituloisuusasteella.

Käytettävissä oleva ekvivalenttitulo on tulokäsitteen lähtökohta

Pienituloisuusaste kuvaa ns. pienituloisuusrajan alapuolelle jäävän väestön osuutta koko väestöstä. Pienituloisuusraja perustuu kotitalouksien kulutusyksikköä kohden laskettuun käytettävissä olevan (raha)tulon mediaaniin. Eurostat määrittelee pienituloisiksi ne, joiden tulot jäävät pienemmiksi kuin 60 prosenttia mediaanitulosta. OECD mittaa pienituloisuusasteita yleisesti myös 50 ja 40 prosentin pienituloisuusrajoilla.

Kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin sisältyy palkka-, yrittäjä- ja pääomatulot, saadut tulonsiirrot sekä maksetut suorat verot ja veronluontaiset maksut. Jotta kooltaan ja rakenteeltaan erilaisten kotitalouksien tuloja voidaan verrata toisiinsa, kotitalouden jäsenten käytettävissä olevat tulot lasketaan yhteen ja jaetaan kulutusyksikköluvulla, jolloin saadaan ekvivalentti käytettävissä oleva tulo.

Nykyään Tilastokeskus laskee ekvivalenttitulon Eurostatin käytäntöä noudattaen ns. rahatulon perusteella. Vanhan määritelmän mukaan ekvivalenttituloon luettiin myös laskennalliset tuloerät kuten asuntotulo. Asuntotulo kuvaa omistusasunnossa asuvan kotitalouden saamaa hyötyä verrattuna vastaavanlaisessa vuokra-asunnossa asuvaan kotitalouteen. Tilastokeskus laskee ja raportoi edelleen myös asuntotulon ja sen käyttöä suosittelee muun muassa YK/Canberra group. Koska eläkeläisillä velattomassa omistusasunnossa asuminen on keskimääräistä yleisempää, asuntotulo on mukana tässä tarkastelussa.

Eläkeläisten pienituloisuusaste suhteessa muuhun väestöön

Vuonna 2014 eläkeläisten pienituloisuusaste oli 12,8 prosenttia eli suunnilleen saman verran kuin väestössä keskimäärin, kun pienituloisuusrajana käytetään 60 prosenttia mediaanitulosta (Kuvio 1). Pienituloisuusraja oli tällöin 16 300 euroa. Muissa sosioekonomisista luokista ammatissa toimivien pienituloisuusaste oli noin 4,5 prosenttia. Sen sijaan ammatissa toimimattomien – lähinnä työttömien ja opiskelijoiden – pienituloisuusaste oli 42 prosenttia.

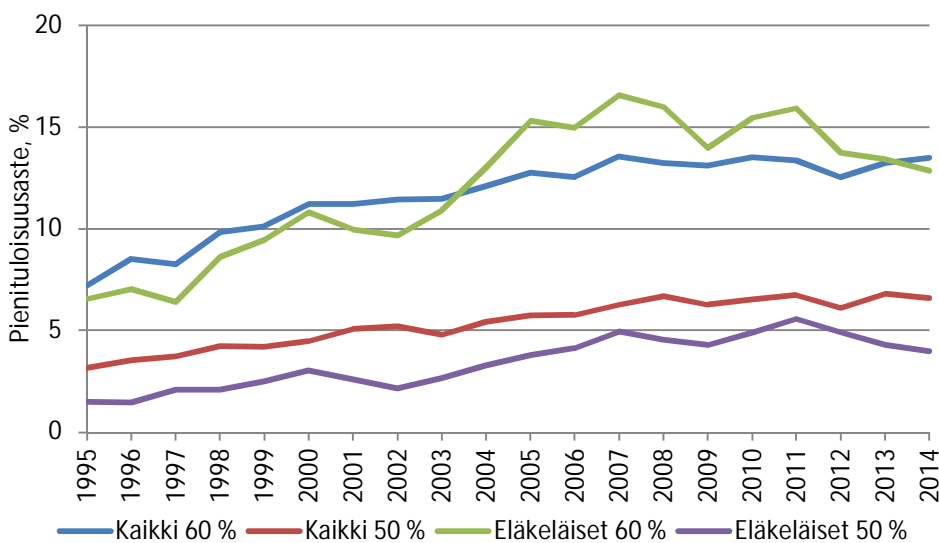
Vuosien 1995–2014 välillä eläkeläisten ja koko väestön pienituloisuusasteet ovat kaksinkertaistuneet. Eläkeläisten pienituloisuusaste vaihtelee enemmän kuin koko väestön. Eläkeläisillä pienituloisuusasteen nousu tai lasku ei niinkään johdu eläkeläisten tulovaihtelusta vaan siitä, että eläkeläisiä on muuta väestöä enemmän 60 prosentin pienituloisuusrajan tuntumassa ja mediaanitulon pienetkin muutokset näkyvät selvästi eläkeläisten pienituloisuusasteessa.

Eläkeläisten pienituloisuusaste on herkkä pienituloisuusrajan ja tulokäsitteen valinnalle

Pienituloisuusrajan siirtäminen 50 prosenttiin mediaanitulosta laskee eläkeläisten pienituloisuusastetta enemmän kuin koko väestön ja on noin kaksi prosenttiyksikköä matalampi kuin koko väestön vastaava luku. Tämä johtuu siis siitä, että eläkeläiset ovat muuta väestöä selvästi enemmän 60 prosentin pienituloisuusrajan tuntumassa.

Laskennallisen asuntotulon jättäminen pois tulokäsitteestä nostaa eläkeläisten pienituloisuusastetta noin kaksi prosenttiyksikköä. Koko väestön pienituloisuusasteeseen se ei juuri vaikuta. Vuonna 2014 pienituloisia eläkeläisiä oli 202 000 henkilöä, kun tulokäsitteellä olivat ekvivalentit rahatulo ja pienituloisuusrajana 60 prosenttia mediaanitulosta. Luku on noin 30 000 henkilöä enemmän, jos rahatulo otetaan tulokäsitteessä huomioon. (Liitetaulukko 1).

Kuvio 1 Eläkeläisten ja koko väestön pienituloisuusasteet vuosina 1995–2014. Pienituloisuusrajat 50 ja 60 prosenttia käytettävissä olevan ekvivalenttitulon mediaanista.

Aineistolähde: Tulonjaon palveluaineistot 1995–2014, Tilastokeskus.

Yksinasuvat eläkeläiset ovat pienituloisia

Eläkeläisten pienituloisuus vaihtelee sukupuolen, perheeseen ja iän mukaan. Erityisen yleistä se on alle 55-vuotiaiden ja yksinasuvien eläkeläisten keskuudessa. Eläkeläisnaisten pienituloisuusaste on hieman korkeampi kuin miesten. Naisten pienituloisuus liittyy ennen kaikkea korkeaan ikään ja yksinasumiseen. Yli 75-vuotiailla naisilla on muita eläkeläisiä suurempi pienituloisuusaste. Yksinasuminen lisääntyy voimakkaasti 75 ikävuoden jälkeen ja kasvu on naisilla suurempaa kuin miehillä.

Tulokäsitteellä on merkitystä etenkin eläkeläisnaisten pienituloisuusasteeseen. Jos tulokäsitteeseen ei lueta laskennallista asumistuloa – kuten edellä on tehty – eläkeläisnaisten pienituloisuusaste on suurempi, mutta eläkeläismiehillä pienituloisuusaste ei muutu. Etenkin yksin asuville eläkeläisnaisille asuntotulo lisää merkittävästi kulutusmahdollisuuksia.

Lopuksi

Eläkeläisillä pienituloisuusasteet ovat suuria erityisesti nuorilla eläkeläisillä, yksinasuvilla ja vanhoilla eläkeläisnaisilla. Koska eläkeläisryhmät ovat erikokoisia, suurin osa pienituloisista eläkeläisistä on kuitenkin vanhuuseläkkeellä ja selvä enemmistö heistä on 75 vuotta täyttäneitä naisia.

Pienituloisten eläkeläisten tulojen koostumuksessa korostuvat kansaneläke ja muu sosiaaliturva. Työeläkkeen osuus on heillä pienempi. Tästä syystä eläkeläisköyhyyden torjuminen työeläkkeen avulla ei ole kovin tehokas keino.

Lähteet:

Rantala, J. & Riihelä, M. (2016), [Eläkeläisnaisten ja -miesten toimeentuloerot vuosina 1995-2013](#). Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 01/2016.

Rantala, J. & Riihelä, M. (2017), Eläkeläisten käytettävissä oleva tulo. Teoksessa Susan Kuivalainen, Juha Rantala, Kati Ahonen, Kati Kuitto, Liisa-Maria Palomäki (toim.), [Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo 1995–2015](#). Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 01/2017.

Tilastokeskus (2017), Tulonjaon tietokantataulut.

http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tul_tjt/?tablelist=true

United Nations Economic Commission for Europe (2011) The Canberra Group handbook on household income statistics, Second edition. Geneva: United Nations, 2011.

Liitetaulukko 1. Pienituloisuusasteet ja lukumäärät eri pienituloisuusrajoilla ja tulokäsitteellä

		Pienituloisuusraja mediaanitulosta	
		50 %	60 %
Käytettävissä oleva tulo (ml. laskennallinen asuntotulo)	Lukumäärä		
	Eläkeläiset	53 000	170 000
	Koko väestö	356 000	726 000
	Pienituloisuusaste		
	Eläkeläiset	4,0 %	12,8 %
	Koko väestö	6,6 %	13,5 %
Käytettävissä oleva tulo (pl. laskennallinen asuntotulo)	Lukumäärä		
	Eläkeläiset	44 000	202 000
	Koko väestö	293 000	678 000
	Pienituloisuusaste		
	Eläkeläiset	3,3 %	15,3 %
	Koko väestö	5,4 %	12,6 %

Lähde: Tilastokeskus, Tulonjaon tietokantataulut

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Anni Huhtala
ylijohtaja

Marja Riihelä
erikoistutkija